

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvitationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 1. De personis quoad essentiam, relationes, & notiones comparatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

quoad identitatem, aut distinctionem, & quoad modum concipiendi. In quarta comparat personas cum actibus notionalibus: docet, quae quomodo illi conueniant personis ad designandas earum origines, quaeque sint illorum principia & termini. In quinta, & sexta comparat personas diuinas inter se quoad aequalitatem, & similitudinem, quoad circuminfectionem, siue mutua inexistenciam aliarum in alijs, & quoad missionem. Quorum aliqua in superioribus disputationibus exposita fuerunt, vel in textu ipso D. Thomae satis perspicua sunt: reliqua scitu magis necessaria, vel quae aliquid habent nouae difficultatis, sequentibus sectionibus explicabuntur.

SECTIO I.

De personis quoad essentiam, relationes, & notiones comparatis.

I RCA huiusmodi comparationem, omisiss plurimis alibi explicatis, nonnulla quae pertinent ad modum loquendi in hoc mysterio, ex D. Thomae, praesertim quaest. 31. & 39. a ijsque Doctoribus noranda sunt. Ac primo supponendum, quaecumque sunt in Deo, siue essentialia, siue personalia & notionalia: siue absoluta, siue relatiua, communia, vel propria: duplici nominum differentia significari posse. Quaedam enim sunt abstracta, quaedam concreta. Prioris generis sunt ea quae significant aliquid vt formam aut actum: qualia sunt Deitas, Paternitas, &c. Posterioris vero generis sunt ea quae significant aliquid vt perfectum & constitutum forma, vel quasi totum quoddam: qualia sunt, Deus, Pater, genitor, generans, & similia: siue specialiter nomina sint iuxta modum loquendi Grammaticorum, siue uerba. Rursum praedicta nomina possunt multipliciter comparari. Videlicet concreta cum concretis, abstracta cum abstractis, & concretaque abstracta inter se. Item communia cum communibus, propria cum proprijs: vel permissiua propria cum communibus, & communia cum proprijs eiusdem personae aut diuersarum. De quibus omnibus regulae quaedam noranda sunt.

Nomina diuina quaedam sunt concreta, alia abstracta.

1. Veraque de Deo dici possunt.

1. Prima regula sit: Non solum nomina concreta de Deo dici possunt, sed etiam abstracta. Et non omnia de omnibus. Prima pars sumitur ex Concilio Laterano, cap. 1. & 2. de summa Trinit. & Rhemeni, cuius haec uerba sunt: *Credimus et confitemur simplicem naturam diuinitatis esse Deum, neque aliquo sensu Catholico negari posse, quin Diuinitas sit Deus, et Deus Diuinitas.* Huc vtque Concilium. In quo tamen de identitate reali attributorum, contra Gilbertum Porretanum, sermo erat: sermoque est, non posse negari quin sint idem realiter. Iuxta hunc uero loquendi modum dici potest, Deus

est essentia seu natura diuina: & uice uersa, essentia est Deus. Similiterque Paternitas est Deus: & Deus est Paternitas: & similia. Ratio huius est: quia Deus habet summam simpliciter eam summam perfectione. Ideoque propter simpliciter recte appellatur nominibus abstractis, quibus significari solent simplices rationes aut formae, extra ea quibuscum componunt. Et tamen quia cum illa simplicitate summe perfectus est, non male uocatur concretis nominibus, qualia nominis esse solent serum perfectum, & earum quae sunt constituta & complexa, non autem ad aliquid conueniendum pertinentes.

Secunda pars, quod non omnia de omnibus aequè dici possunt, traditur à Concilio Lateranensi cap. *Damianus*, ubi ait, *Natura diuina non est generans, neque genita, neque procedens.* Licet enim natura sit re uinum cum generante, & cum genito: tamen ipsi naturae perse, secundum rationem propriam quae est communis tribus, non potest tribui quod non est commune, neque confusum cum communi. Similiter cum uarij effectus ita conueniant Deo, vt ipsi inter se sint diuersi, & non conueniant Deo secundum omnem rationem: non bene tribuuntur cuilibet rationi diuinae, sed alicui tantum. Sic misericordia parit, & non uisceratur. Iustitia uero uisceratur, non autem parit. Sic etiam Pater creat, & Filius creat: non autem Paternitas, neque Filiatio proprie, secundum id quod addunt essentia, quod distinguntur realiter ab inuicem.

2. Secunda regula: Quia essentia in tribus personis una & eadem est, nomina quae diuersitatem essentiae significare uidentur, in hoc mysterio uariari debent. Et in uersum, ad declarandum numerum personarum utendum est ijs solum uocibus, quae solam distinctionem significant quoad supposita. Cauendi autem sunt illi loquendi modi, qui simul cum distinctione personali insinuare possunt distinctionem naturae, & omnis suspicio Ariani erroris tollatur. Sicut è contrario, in declaranda unitate earundem personarum cauenda sunt uerba, quae confusione earum inducere possunt.

Non omnia concreta nomina diuina de quibus uocibus possunt.

Quomodo loquendum est de Trinitate.

Vox diff-
fere, an
sibi admi-
renda: &
vox, Di-
versum?

Itaq; vox
aliud, &
aliud: alte-
rum, & al-
terum?

5. Nomina
essentialia
substantia
non multi-
plicatur:
scus adie-
ctiva.

In substan-
tiis habe-
tur ratio
formæ ex-
pressæ si-
gnificatæ:
In adiecti-
vis habetur
ratio sub-
iecti, quo-
ad multi-
plicatio-
nem, &
unitatem.

ne verbo genus incidamus in errorem Sabel-
lij. Ita Star. lib. 3. cap. 13. eaque de cau-
sa D. Thom. q. 31. art. 2. post S. Hilar. lib.
7. de Trinit. in fine, suspensum habet ver-
bum, differre, in diuinis: quia videtur signi-
ficare essentialium diuersitatem. Gregor.
tamen Nazianz. Damascen. Ricard. Victor.
& alij illud vsurpant pro differentia perso-
nali, ad quam non malè extendi potest.
Quare licet prior locutio sit cautior: poste-
rior tamen nihil habet periculi: & ad vitan-
dam suspicionem dici potest cum addito,
personas diuinas differre relationibus vel
proprietatibus. Similiter virant Patres in
hoc mysterio nomen diuersitatis, & nomen,
Aliud, in neutro substantiuè sumptum:
quia hæc uerbum in essentia denotare videtur.
Licet vsurpent nomen, *alius*: quia ex cõmu-
ni vsu loquendi denotat tantum suppositum
distinctum. Vnde illud D. Augustini,
aut potius Fulgentij lib. de fide ad Petrum
cap. 1. *Vna est Pater, & Filius, & Spiritus
sancti essentia. In qua non est aliud Pater,
aliud Filius, aliud spiritus sanctus. Quamuis
personaliter alius sit Pater, alius Filius, alius
spiritus sanctus. Idemque habet Concilium
Lateranenſe cap. Damianus.* Hoc autem est
intelligendum de his uocibus absolute pro-
latis. Nam cum addito dici potest Pater,
aliud suppositum à Filio, & cum addito
Deus, falsum est dicere quod Pater sit alius
Deus à Filio. Idem iudicium esto de uoce,
alter, & alterum, de qua & alij id genus pa-
ra uideri possunt apud Suar. cap. cit.

Tertia regula: Nomina essentialia sub-
stantiuè prædicantur de tribus personis sin-
gulariter tantum: adiectiua uerò etiam
pluraliter. Ita D. Thom. q. 39. art. 3. in
corp. probatur, quia nomen, Deus, u. g. (&
idem est de alijs essentialibus substantiuis)
non potest enunciari in plurali de tribus
personis: neque enim fas est dicere Patrem,
Filium, & Spiritum sanctum, esse tres Deos.
Dicuntur tamen esse tres consubstantiales,
& coomnipotentes, à Concilio Lateran.
cap. *Firmiter.* Eademque ratione dici pos-
sunt, tres æterni, tres immensi &c. Quam-
uis Athanas. in Symbolo de quibusdam ad-
iectiuis id negat: sed substantiuè intelligen-
dus est. Ratio huius differentie est, quia
in substantiuis essentialibus, aut etiam sub-
stantialibus, quoad unitatem aut multitudi-
nem, habetur tantum ratio formæ expressè
significatæ: quæ si vnica est, nomen non po-
test multiplicari, sed singulariter tantum
accipi. At omnia essentialia in Trinitate sunt
vnica ueluti forma: ergo nomina substanti-
ua essentialia, id est, significancia expressè ef-
fentiam, non possunt multiplicari, & plu-
raliter enunciari. In adiectiuis uerò quoad
unitatem aut multitudinem, habetur ratio
subiecti, aut quasi subiecti vel suppositi, cui
quasi adiacens forma significatur. Ideoque
si illud multiplex est, nomen adiectiuum
potest quoque multiplicari, & in plurali
efferi. Ita D. Thom. & alij plerique, quos

sequitur Vasq; accuratissime hæc de se tra-
ctans disp. 155. præcipue cap. 4. & 8. &
Suar. lib. 3. cap. 11. præcipue num. 12. &
13. Quamuis alij existiment tam in con-
cretis adiectiuis, quam substantiuis, habenda
esse rationem significati expressi & for-
malis. Ac si illud est vnicum; nomen de-
bere singulariter accipi, loquendo strictè
& magis propriè ac philosophicè. Vnde
quia vnica est Omnipotentia in tribus, sunt
vnus omnipotens, non tres omnipotentes,
vnus immensus, æternus &c. ut Athanas.
loquitur in Symbolo. Sed hæc de re dice-
mus fufius & accuratius in tract. de Incarnat.
disp. 6. sect. 3.

Quarta regula: Nomina personalia seu
notionalia adiectiuè sumpta non possunt
prædicari de nominibus essentialibus, in ab-
stracto sumptis. Neque enim dici potest
quod essentia aut Deitas generet vel gene-
retur, ex Lateran. cap. cit. Substantiuè
autem sumpta, ut sunt Pater, Filius, Spi-
ritator, genitor &c. prædicari possunt tam
in plurali, quam in singulari, de nomi-
nibus essentialibus tam in abstracto, quam
in concreto sumptis. Sic u. g. dici po-
test non tantum quod Deus sit Pater: ue-
rùm etiam quod Deitas sit Pater: quodque
Deus aut Deitas sit Pater, Filius, & Spi-
ritus sanctus: Item quod Deus aut Deitas sit
Pater, aut Filius, aut Spiritus sanctus: quod-
que Deus aut Deitas sit tres personæ, aut
quod Deus & Deitas sit Trinitas: ut colligi-
tur ex Concilio Rhodiensi contra Porre-
tanum. Ratio huius est, quia in priori lo-
quendi modo, *Essentia est generans* &c. si-
gnificari uidetur rationem formalem gene-
randi esse essentiam, ut talem. In posteriori
uero non ita; sed tantum, idem materialiter
quod est essentia, esse genitorem: quod
est uerum. Etenim concreta, ex modo suo
significandi, denotant rem totam atque per-
fectam. Et quæ significatio concreti nomi-
nis non conueniunt secundum vnã ratio-
nem, conueniunt illi secundum aliam. Di-
stingueda nihilominus sunt diuersa signifi-
cata: formæ seu explicitum, & implici-
tum seu materiale. Hæc enim uox, Deus,
ex. gr. significat Deitatem formaliter & ex-
plicitè; sed implicitè & quasi materialiter
significat etiam Patrem, Filium, & Spi-
ritum S. secundum proprias eorum rationes,
totamque Trinitatem. Ex illis uero quæ
Deo tribuntur, quædam ei conueniunt for-
maliter ratione Deitatis: quædam non for-
maliter secundum illam, sed secundum
aliam rationem: puta secundum Paterita-
tem, aut spirationem actiuam uel passiuam:
quæ nihilominus Deo cõcretè sumpto uerè
tribui possunt, ratione materialis significati.

Quinta regula: Nomina propria diuer-
sarum personarum siue abstracta, siue con-
creta, negantur alia de alijs. Communia
uero, tam abstracta, quam concreta de pro-
prijs affirmantur: sed non æquè propria de
communibus. Exempla sunt: Pater non

6. Nomina
personalia
& essentialia
quomodo
de se in-
uicem præ-
dicantur?

7. Propria ne-
gantur de
proprijs
diuersarum
personarum
communia
uero de
proprijs
affirmantur.

est Filius, neque Paternitas est Filiatio. Pater est Deus, & est Deitas. Paternitas ipsa est Deitas, licet non solum & precise Deitas. Natura Diuina non est generans, neque genita, producens aut producta: quamuis Pater qui est generans, & Filius qui generatur, Spiritorumque producens, & Spiritus productus, sint eadem res cum natura. Quandoque tamen nomina abstracta essentialia, appropriatiue contracta, & a propria significandi modo abducta, coniunguntur concretis notionalibus & proprijs. Filius enim ab antiquis dicitur sapientia genita. Eodemque modo Spiritus sanctus, dici potest amor spiratus. Quae adiectiua non conueniunt simpliciter sapientia aut amori secundum proprium significandi modum: sed quasi transferunt illa substantiua abstracta, vt sumantur velut concretæ, vel connotatiue, aut notionaliter. Sapientia enim per se proximè & secundum se, neque generans est, neque genita: sed vocatur generatione Filij qui est sapientia, & est genitus, id est, realiter procedens à Patre per viam sapientia & intelligentia, quæ primariè illi communicatur.

8. Sexta regula. Nomina metaphysice abstracta, instar vniuersalium, à proprietatibus seu notionibus realiter distinctis, vnum ratione tantum significant, & realiter multiplicata: ideoque in numero multitudinis rectè efferi possunt. Vnde v. g. dici possunt tres existentia, relatiue, tres hypostates, tres entitates, perfectiones, aternitates, immetitates relatiue. Patet ex dictis dispo. 25. sect. 12. vbi hunc loquendi modum, & ratione, & Patrum, & Theologorum omnium auctoritate confirmauimus. Videri potest Suar. lib. 3. cap. 3. & sequent. vbi nobiscum sentit, & vniuersim notat, ex prædicatis quæ dicuntur de personis diuinis, quædam sumi ex sola essentia, & attributis eius absolutis. De quibus certum est non multiplicari, substantiue saltem, vt supra dictum est. Quædam verò sumi ex proprietate personali vel notionali: vt essentia genitorum vel spiratorum. Et de istis nulla est specialis controuersia. Nam si proprietates sit propria singulariter vnius personæ: clarum est nomen à illa sumptum multiplicari non posse. Quia & forma vel quasi forma, vnde sumitur, vna tantum est: & persona habens talem formam, est etiam vnica. Ideoque ne adiectiue quidem multiplicari potest. Quapropter Athanasius in Symbolo, *Vnus, inquit, Pater, non tres patres: vnus Filius, non tres Filij: vnus Spiritus sanctus, non tres spiritus sancti.* Si verò, forma illa sit communis pluribus personis, vt est spiratio actiua Patri & Filio: tum eadem erit ratio de illa, seruata proportione, quæ est de attributis essentialibus respectu trium personarum, de quibus supra diximus regula 3. Alia verò sunt prædicata communiora, magisque indifferentia, quæ ab essentia & à proprietatibus persona-

rum abstrahi possunt: vt sunt maxime transcendentalia prædicata, Ens, Vnum, Verum, Bonum. De quibus certum est, quatenus ab essentia sumuntur, non dici pluraliter de tribus personis, quia in essentia vnum sunt. Si verò sumantur à proprietatibus personarum realiter distinctis: possunt pluraliter enunciari, etiam substantiue: quia significant formam realiter multiplicem & ratione tantum vniam. Ad nominis autem substantiui & substantialis pluralitatem sufficit formam expresse significatam esse multiplicem: sicut & ad vnitatem, sufficit esse vniam.

SECTIO II.

De personis inter se comparatis quoad æqualitatem.

Conclusio. Inter personas diuinas est vera æqualitas, & similitudo multiplex. Esse æqualitatem docent tanquam de fide symbolum Athanasij, vbi dicitur tres personas cœternas sibi esse & cœquales: & Tolletanum VI. in professione fidei, vbi proficitur Filium per omnia esse cœqualem Patri, & in Trinitate tantam esse vnitatem substantia, vt pluralitate careat, & æqualitatem teneat. Ecclesia quoque Latina sic canit in præfatione Missæ de sanctissimæ Trinitate: *Vt in essentia vnitas, & in personis proprietates, & in maiestate adoretur æqualitas.* Maiestas autem existit ex omnibus quæ faciunt ad personæ dignitatem & perfectionem. Huc etiam pertinet illud Philip. 2. v. 2. *Cum in forma Dei esset, Christus scilicet, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. Vt autem declararetur & confirmetur amplius conclusio proposita,*

Nota primò, Illa dici æqualia, quæ habent eandem quantitatem: sicut ea dicuntur similia, quæ habent eandem qualitatem. Secundò, Triplex quantitas est. Vna mollis, in continuis: alia numeri, in discretis: tertia perfectionis, in quibuslibet, siue spiritualibus, siue corporeis, continuis, aut discretis. Tertiò, Perfectio diuina, in qua fundari potest æqualitas personarum, multiplex est. Vna essentialis & cœmuniis: altera propria. Et iterum essentialis, alia est durationis siue aternitatis, alia immetitatis, alia intelligentia, alia voluntatis, alia omnipotentia. De quibus omnibus queri potest, vtrum in illis personis sint æquales. Quartò, vt aliqua dicantur æqualia, tria requiruntur. 1. Vt sint distincta realiter inter se. Quia idem non dicitur proprie sibi ipsi æquale, sed idem. 2. Vt habeant quantitatem eiuſdem rationis, secundum quam inter se comparentur. Vnde linea non potest dici æqualis Angelo, vel corpus numero. 3. Vt quantitas non sit maior in vno, quam in altero. Nam æquale dicitur per